

*การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

(PLC) : กุญแจสำคัญในการยกระดับผลคะแนน PISA

Internal supervision management using the Professional Learning

Community (PLC) concept: The key to Raising PISA Scores

ลัดนา ชำนาญกุล^{1*} ณัฐนันท์พร จารุพัฒน์² ดุจดดี ประเสริฐสวัสดิ์³

กาญจนา บุญส่ง⁴ นิภา เพชรสม⁵

Lakkana Chamnankun^{1*} Nattananphon Jarupat² Dudrudee Prasertsawad³

Kanchana Boonsong⁴ Nipa Petsom⁵

¹สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹Department of Educational Administration, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

²สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

²Department of Educational Administration, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

³สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

³Department of Educational Administration, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

⁴สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

⁴Department of Educational Administration, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

⁵สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

⁵Department of Educational Administration, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author e-mail: luckmasci@gmail.com โทร 03 2708 621

บทคัดย่อ

ผลคะแนนการประเมิน PISA ของนักเรียนไทยอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD อย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความท้าทายของระบบการศึกษาไทยในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ การบริหารการนิเทศการศึกษา เพื่อยกระดับผลคะแนน PISA ซึ่งหลักสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็น ผู้เรียนรู้เชิงรุก ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก และการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดแบบเติบโต เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเชื่อว่าตนเองสามารถพัฒนาได้ การนำข้อสอบ PISA เข้าสู่ชั้นเรียนทั้งการนำมาสอบแทรกในกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการนำมาประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับลักษณะของข้อสอบ PISA มากขึ้น จากการศึกษา พบว่า การพัฒนาการศึกษาด้วยการบริหารการนิเทศด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้กระบวนการพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นวิเคราะห์ 2) ขั้นวางแผน

* Received: 24 May 2025, Revised: 12 July 2025, Accepted: 14 July 2025

การจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นปฏิบัติและสังเกตการณ์ 4) ขั้นสะท้อนความคิด และ 5) ขั้นปรับปรุงใหม่ ส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกันสังเกตการณ์ และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ นำไปสู่การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเป้า ยกระดับคุณภาพผู้เรียนและผลคะแนน PISA ในภาพรวมของประเทศอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การนิเทศภายใน; ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; PISA; การเรียนรู้แบบเชิงรุก;
การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดแบบเติบโต

ABSTRACT

Thai students' PISA scores have consistently fallen below the OECD average, reflecting persistent challenges within the Thai educational system in developing learner competencies aligned with 21st-century skills. This academic article therefore aims to examine and construct a body of knowledge regarding educational supervision management as a means of improving PISA performance, with the central focus on enhancing the quality of student learning. Key strategies include fostering active learning among students through activity-based instruction and cultivating a growth mindset — the belief that one's abilities can be developed through effort and persistence. Integrating PISA-style items into classroom practice, whether embedded within learning activities or used as assessment tools, can familiarize students with the format and demands of PISA assessments. The study found that educational development through supervisory management utilizing a Professional Learning Community (PLC) framework, guided by a five-step collaborative lesson development process — namely (1) Analysis, (2) Learning Management Planning, (3) Implementation and Observation, (4) Reflection, and (5) Revision — systematically promotes collaborative teacher learning, experience sharing, peer observation, and reflective practice. This process leads to the continuous improvement of lesson plans, ultimately aiming to sustainably elevate overall student quality and national PISA outcomes.

Keyword: In School Supervision; Professional Learning Communities (PLC); PISA; Active Learning; Learning Management to Promotes Growth Mindset

บทนำ

โปรแกรมประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากล หรือ PISA (Programme for International Student Assessment) โดย องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) เป็นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนในการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริง หรือที่เรียกว่า ความฉลาดรู้ (Literacy) ใน 3 ด้าน ได้แก่ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยทั้ง 3 ด้านนี้ ถือ มีความจำเป็นสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประชากรจำเป็นต้องมีเพื่อการพัฒนาและการแข่งขัน ทางเศรษฐกิจของประเทศ PISA ทำการประเมินนักเรียนอายุ 15 ปี ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่ผ่านการศึกษาภาค บัณฑิต ผลคะแนน PISA จึงสะท้อนถึงคุณภาพของระบบการศึกษาในประเทศ และสะท้อนถึงการเตรียม ความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพพื้นฐานที่จำเป็นต่อ การดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง (ศูนย์ ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2567)

ผลคะแนน PISA ที่สูงช่วยยกระดับชื่อเสียงของประเทศในเวทีโลก และแสดงถึงความพร้อมของเยาวชนในการเผชิญหน้ากับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 แต่ผลการประเมิน PISA ภาพรวมในปี 2565 ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD และเป็นคะแนนที่ต่ำที่สุดนับตั้งแต่การเข้าร่วมการประเมินในปี 2543 โดยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาของระบบการศึกษาของไทยที่สะสมอย่างยาวนาน (Policy Watch, 2567) ประเด็นดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการทบทวน แนวทางการพัฒนาผู้เรียนและคุณภาพการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในระดับสากล

ในระดับสถานศึกษา การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษานับเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผสมผสานเข้ากับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งส่งเสริมให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันวางแผน สังเกตการณ์ และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน อันเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการสอนและสมรรถนะของครู (มณีรัตน์ เย็นสวัสดิ์, 2564)

แม้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะถูกนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาและดำเนินการมาไ้ระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังคงพบข้อจำกัดในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลคะแนน PISA ซึ่งส่งผลให้เกิดช่องว่างความรู้ (Knowledge Gap) ในการใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการพัฒนาความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะที่ถูกวัดโดย PISA (คุรุสภา, 2567 และ ไกรยศ ภัทราวาท, 2566)

จากช่องว่างความรู้ดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความประสงค์จะศึกษารูปแบบการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาคุณภาพครูและผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การยกระดับผลคะแนน PISA อย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงรุก การสอดแทรกข้อสอบ PISA ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้กระบวนการสะท้อนคิดในลักษณะของการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) (Abdullah, Malek and Aziz, 2023) ซึ่งจะ เป็นแนวทางใหม่ในการเชื่อมโยงการนิเทศภายในกับการพัฒนาการเรียนรู้ในระดับห้องเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดและที่มา

ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เทียบเท่าระดับสากล การประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) นับเป็นเครื่องมือสำคัญในการชี้วัดสมรรถนะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นการประยุกต์ความรู้ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาในบริบทของชีวิตจริง ผลการประเมินของประเทศไทยที่ผ่านมา มีแนวโน้มพัฒนามากขึ้น แต่

ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD อย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ (OECD, 2023)

การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นแนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในระดับสากล กลายเป็นวาระสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องสำหรับครู ซึ่งเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ครูร่วมกันเรียนรู้ แบ่งปัน และสะท้อนแนวปฏิบัติ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพมากขึ้น (Abdullah, Malek and Aziz, 2023) โดยเฉพาะเมื่อกระบวนการ PLC ถูกนำมาใช้ร่วมกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างมีเป้าหมายชัดเจน จะช่วยยกระดับสมรรถนะครูในด้านการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในเวทีนานาชาติ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงให้ความสนใจศึกษาการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ขับเคลื่อนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของครูและผู้เรียนอย่างยั่งยืน และมุ่งหวังให้เกิดแนวทาง ในการยกระดับผลคะแนน PISA ของประเทศไทยอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือการพัฒนาใดๆ ไม่สามารถทำได้เพียงลำพังได้ ต้องอาศัยการขับเคลื่อนทั้งระบบ กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จึงมีความจำเป็นในการสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่ง PLC ถือเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่ช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวของครู โดยการรวมตัว รวมใจ และรวมพลัง มีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการร่วมสร้างสรรค์ แก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมาย คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (มณีรัตน์ เย็นสวัสดิ์, 2564)

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพควรเริ่มต้นในสถานศึกษาเป็นหลัก สถานศึกษาที่มีบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร มีความแน่นแฟ้น อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ส่งผลให้สถานศึกษามีพลังสามารถขับเคลื่อนตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ โดยหลักสำคัญของชุมชนทางวิชาชีพ ได้แก่ 1. การมีวิสัยทัศน์ร่วม 2. การเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ 3. การมีภาวะผู้นำร่วม 4. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพและจิตวิญญาณความเป็นครู 5. การเป็นชุมชนกัลยาณมิตร และ 6. โครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (นันทน์ภัส ชัยสงคราม, 2561 และ กันต์ธร ทิรญลักษณ์, 2564) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ร่วม เสมือนการมีเข็มทิศในการขับเคลื่อนชุมชนทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน โดยการมองเห็นภาพและทิศทางในการพัฒนาเดียวกัน มีเป้าหมายระหว่างทาง เป้าหมายปลายทางของสมาชิกแต่ละคนในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์กันจนเป็นเป้าหมายร่วมของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เกิดพันธะสัญญาร่วมกัน เห็นคุณค่าของการ

ทำงานร่วมกัน และเกิด ความรับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน

2. การเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ มีลักษณะการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ เห็นคุณค่า เป้าหมาย และมีพันธกิจร่วมกัน เกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายในการบรรลุผลการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของการรับฟัง และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ลงมือทำและเรียนรู้ไปด้วยกัน มีความสัมพันธ์ที่ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่มีความสุข

3. การมีภาวะผู้นำร่วม ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีการกระจายอำนาจ เพิ่มพลังอำนาจซึ่งกันและกันของสมาชิกในชุมชน มีภาวะผู้นำเพิ่มขึ้นจนเกิดผู้นำร่วม การดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มุ่งเน้นพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยึดหลักการบริหารจัดการร่วมกัน ครูเป็นผู้นำในการลงมือกระทำ ซึ่งการเกิดผู้นำร่วมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ครูมีอิสระทางความคิด สามารถแสดงออกด้วยความเต็มใจ และเป็นอิสระจากอำนาจครอบงำ แต่ยึดถือการปฏิบัติร่วมกัน เรียกว่า อำนาจทางวิชาชีพ ซึ่งการปฏิบัติมาจากการที่เห็นพ้องต้องกันหรือการกำหนดแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกทางวิชาชีพ

4. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพและจิตวิญญาณความเป็นครู การพัฒนาวิชาชีพเน้นการเรียนรู้บนพื้นฐานการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการรับการอบรมจากหน่วยงานอื่น ตามบริบทของการดำเนินชุมชนทางการเรียนรู้วิชาชีพที่มีการทำงานเป็นทีม ทำให้เกิดบรรยากาศที่ครูไม่รู้สึกโดดเดี่ยว มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกัน ซึ่งการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเรียนรู้มากที่สุด และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นการพัฒนาตนเอง ด้านความเป็นครู ให้เป็นครูที่สมบูรณ์ ด้วยการเรียนรู้ตนเอง การรู้ตนเองเพื่อที่จะเข้าใจความเป็นมนุษย์ เข้าใจธรรมชาติของตนเองและเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ด้วยความรัก เมตตา กรุณา และความอ่อนน้อมเห็นศิษย์เป็นครู

5. การเป็นชุมชนกัลยาณมิตร ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นชุมชนที่มีทัศนคติเชิงบวก มีความสัมพันธ์ต่อกันมุ่งเน้นการเป็นชุมชนแห่งความสุข มีวัฒนธรรมความเอื้ออาทร และมีวัฒนธรรมแบบเปิดเผย สมาชิกในชุมชนมีเสรีในการแสดงความคิดเห็น เป็นพื้นที่แห่งความปลอดภัย มีความเคารพซึ่งกันและกัน ปลอดภัยจากการใช้อำนาจกดดัน ทำให้เกิดกัลยาณมิตรเชิงวิชาการ และลดความโดดเดี่ยวในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งการเป็นชุมชนกัลยาณมิตรจะนำไปสู่การขยายกรอบความร่วมมือให้กว้างขวางเกิดเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนต่อไป

6. โครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โครงสร้างที่ก่อให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และมีความคงอยู่มีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบไม่รวมศูนย์ มีการปฏิบัติงานที่เน้นรูปแบบทีมงาน

มีวัฒนธรรมกัลยาณมิตรทางวิชาการ มีรูปแบบการสื่อสารด้วยใจ ให้พื้นที่อิสระในการสร้างสรรค์ เน้นความคล่องตัวในการดำเนินการจัดการกับเงื่อนไข และความแตกต่าง โดยมีการจัดสรรปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ สาระ เวลา สถานที่ ขวัญกำลังใจ ข้อมูลสารสนเทศ และอื่น ๆ ตามความจำเป็นของแต่ละบริบทชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

การบริหารการนิเทศ ที่มีวัตถุประสงค์ในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ การดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีวัฒนธรรมร่วมแรงร่วมใจ ร่วมกันรับผิดชอบ และการเห็นเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน การบริหารการนิเทศด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงมีความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง Lesson Study (กระบวนการพัฒนาร่วมกัน) เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้ผู้สอนมีการปรับปรุงการสอนด้วยตนเอง โดยได้รับการสนับสนุน และการช่วยเหลือจากเพื่อนครูผู้สอน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอนจากเพื่อนครูด้วยกัน ทำให้เกิดการยอมรับข้อบกพร่องและนำมาปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยกระบวนการ Lesson Study ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1. กำหนดวัตถุประสงค์ของบทเรียน 2. การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 3. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผน 4. การประเมินการจัดการเรียนรู้ และ 5. การปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ (Abdullah, Malek and Aziz, 2023) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของบทเรียน เป็นการกำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ในบทเรียนนั้น ๆ โดยมาจากการระบุปัญหาของผู้เรียนอย่างชัดเจน ซึ่งจำเป็นต้องมีการสังเกตผู้เรียนในระหว่างการจัดการเรียนรู้อย่างใกล้ชิด และต้องอาศัยการร่วมอภิปรายของผู้สอนที่เกี่ยวข้อง โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน ในการเสนอความคิดเห็นและแนวทางแก้ไข ซึ่งในกระบวนการระบุปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่เพียงช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ แต่ยังช่วยสร้างบรรยากาศ “การเรียนรู้ร่วมกัน” ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ การเคารพความคิดเห็นของกันและกัน และการยอมรับแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งเป็นหัวใจของการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และการพิจารณาเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาการเรียนรู้ที่ค้นพบ เพื่อการออกแบบบทเรียนที่ตอบโจทย์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งกระบวนการการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม และการเปิดกว้างในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในขั้นตอนนี้นอกจากจะเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แล้ว ยังเป็นการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครู

3. การดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สังเกตหรือเพื่อนครูจะมีบทบาทสำคัญในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด กระบวนการสังเกตการณ์นี้จะช่วยให้

สามารถรับรู้ถึงวิธีที่ผู้เรียนเรียนรู้ รวมถึงปฏิกิริยาของผู้เรียนต่อแผนการสอนที่ได้วางไว้ ซึ่งช่วยให้สามารถระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงกิจกรรมเรียนรู้ที่ออกแบบไว้อย่างแม่นยำ

4. การประเมินการจัดการเรียนรู้ เกิดขึ้นหลังจากการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้น ผู้สอน ผู้ร่วมสังเกตการณ์ และผู้รู้ ร่วมกันประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันข้อค้นพบจากกระบวนการสังเกตการณ์ และ การสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้สอนได้มีการเรียนรู้ร่วมกัน จากการอภิปรายและการสะท้อนคิดมักมีความลึกซึ้งและเต็มไปด้วยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เนื้อหาหลักของการอภิปรายมุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นผลมาจากกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอน นำไปสู่การปรับปรุงแผน การจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. การปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ จากการได้รับข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายที่เข้าร่วม ผู้สอนจะตัดสินใจว่าควรทดลองสอนใหม่อีกครั้งหรือควรปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้สอนและผู้รู้ที่เข้าร่วม ในกระบวนการนี้จะมีการทำซ้ำ ๆ จนกว่าจะมั่นใจว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ในระดับที่ดีที่สุด

ดังนั้น การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาดำเนินการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยใช้กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้สอนด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน กระตุ้นให้ผู้สอนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาและหาวิธีลดปัญหามีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกของกลุ่มผู้สอน เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และเกิดวัฒนธรรมในการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาร่วมกัน การเห็นเป้าหมายร่วมกัน การร่วมกันรับผิดชอบ การมีความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่ผู้สอน และบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรทางวิชาชีพ จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การยกระดับผลคะแนน PISA

การประเมินผลคะแนน PISA มีการเปรียบเทียบผลคะแนนของประเทศที่เข้าร่วมการประเมินซึ่งบ่งบอกถึงคุณภาพการศึกษาในการผลิตแรงงานที่มีคุณภาพในอนาคตของประเทศ เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของประเทศบนเวทีโลกส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาลงทุนในประเทศ (Matichon Oline, 2566) ในการประเมิน PISA 2022 (พ.ศ.2565) มี 81 ประเทศที่เข้าร่วมการประเมิน โดยประเทศไทยมีผลคะแนน PISA อยู่ในลำดับที่ 58 ซึ่งมีคะแนนลดลงและต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในทุกด้าน นอกจากนี้ยังพบปัญหาการขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนไทย (ไทยรัฐออนไลน์, 2566)

จากผลการประเมิน PISA การยกระดับผลคะแนน PISA ของประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อ ความน่าเชื่อถือของประเทศบนเวทีโลก แม้ว่าระดับผลคะแนน PISA จะมีความสำคัญ แต่ยังไม่ใช่ว่าเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา ซึ่งสิ่งที่ PISA วัดได้และเป็นเป้าหมาย คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มี

สมรรถนะในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ รวมถึงการมีสุขภาวะในการเรียนและการใช้ชีวิตที่ดี แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 จึงกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มี คุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมีระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนา ผู้เรียนให้บรรลุความสามารถเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์จริง เกิดกระบวนการคิดและทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ในการจัดการเรียนรู้เชิง รุกมีหลักการสำคัญเน้นให้ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ เข้าใจในสิ่งที่กำลังเรียนรู้และทราบเหตุผล ความสำคัญในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ มีการทำงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่นเป็นการเรียนรู้แบบมี ความหมาย กล่าวที่จะแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถประเมินสิ่ง ที่เรียนรู้ด้วยวิจารณญาณ สามารถวิพากษ์วิจารณ์แนวทางการเรียนรู้และเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับตนเองได้ การเรียนรู้ที่ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจในการเรียนรู้ของตนเองสามารถนำไปใช้ในบริบท ชีวิตจริงได้อย่างไร ซึ่งการจัดการเรียนรู้จึงต้องขับเคลื่อนโดยใช้สถานการณ์ให้ผู้เรียนได้พัฒนางานที่ เหมาะสมกับเป้าหมายการเรียนรู้ และสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ คือ การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการเรียนรู้ หากผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมน้อย ผู้เรียนจะรู้สึกเบื่อหน่ายกับการเรียนรู้และไม่สนใจเนื้อหา (Becton Loveless, 2024)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ดีต้องสร้างให้ผู้เรียนเป็น ผู้เรียนรู้เชิงรุก (Active Learner) และครู เปลี่ยนบทบาททำหน้าที่เป็นโค้ช (Coach) ตั้งคำถามกระตุ้นความคิดและประเมินความเข้าใจของ ผู้เรียนในขณะที่เรียนรู้แทน สิ่งสำคัญคือ การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้สืบสอบ (Inquiry- Based Learning) ซึ่งปัจจุบันมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) การ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) และ การทำโครงงานก่อนจบ การศึกษา (Capstone Project) โดยเชื่อมโยงกับปัญหาใกล้ตัวในชุมชน มีความร่วมมือกับคนในชุมชน และใช้ความรู้ของตนเองโดยร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหา จะทำให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์และ เป้าหมายในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ในการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว สิ่งสำคัญไม่ใช่ เนื้อหาสาระ แต่เป็นทักษะหรือสมรรถนะที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ ทักษะในการ แก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นต้น (คุรุสภา, 2567)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมิน PISA เมื่อพิจารณาตามรายได้ของครอบครัว พบว่า คะแนนของผู้เรียนแปรผันตามรายได้ครอบครัว โดยผู้เรียน 25% ที่มีรายได้สูงส่วนใหญ่สามารถทำ คะแนนได้ในระดับที่สูงที่สุดของการทดสอบ และผู้เรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้น้อยลงมา ค่าเฉลี่ย ของคะแนนก็น้อยตามลงมาด้วย แต่เมื่อวิเคราะห์เชิงลึกกลับพบผู้เรียนจำนวนหนึ่ง ซึ่งถูกเรียกว่า กลุ่ม ข้างเผือก อยู่ในกลุ่ม 25% ที่ยากจนที่สุด สามารถทำคะแนนได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้เรียนที่มาจากกลุ่ม

ครอบครัวยุคใหม่ที่มีรายได้สูงที่สามารถทำคะแนนสูงสุดของประเทศ จะเห็นว่า การได้รับการสนับสนุนที่ดีจากครอบครัวยุคใหม่มีผลอย่างยิ่งต่อผลคะแนน และยังพบว่า ผู้เรียนกลุ่มข้างเผือก แม้จะมาจากครอบครัวยุคใหม่ที่มีรายได้น้อย แต่กลับมีระดับ Growth Mindset สูงกว่าผู้เรียนที่มาจากครอบครัวยุคใหม่ที่มีรายได้สูง จากการวิเคราะห์ผลคะแนน PISA นอกจากการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 แล้ว การพัฒนาให้ผู้เรียนมี Growth Mindset การมองโลกในแง่บวก ไม่ย่อท้อต่อปัญหา และเชื่อมั่นเสมอว่าตนเองสามารถพัฒนาได้ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อคะแนน PISA ของผู้เรียน (ไกรยส ภัทราวาท, 2566)

การเสริมสร้างผู้เรียนให้มี Growth Mindset เริ่มต้นจากการที่ผู้สอนมี Growth Mindset ก่อนในเบื้องต้น โดยเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาได้ ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินผลการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ และความมุ่งมั่นพยายามของผู้เรียน โดยผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเชื่อว่าการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน มีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี และการมีความมุ่งมั่นพยายามจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จได้ในทุก ๆ ด้าน สำหรับ การเสริมสร้าง Growth Mind ของผู้เรียน (มารุต พัฒนา, ม.ป.พ.) มีแนวทางดังนี้

1.การยอมรับความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถที่ต่างกัน หลากหลาย การจัดลำดับความสำเร็จของผู้เรียน และผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความคาดหวังในความสำเร็จของตนเอง

2.การออกแบบและจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนา Growth Mindset โดยให้ความสำคัญกับการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ในสถานการณ์ที่ท้าทาย สร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นความคิดและการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้และ ความร่วมมือในการเรียนรู้ และสร้างโอกาสในการเฉลิมฉลองความสำเร็จในการเรียนรู้แม้เพียงเล็กน้อย

3.การประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับ มุ่งเน้นการประเมินเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าการเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง และสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้เรียน โดยมีการยกย่องชมเชยในความมุ่งมั่น ความพยายามในการเรียนรู้ของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุปคือ แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การยกระดับผลคะแนน PISA คือ การเสริมสร้างให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้เรียนรู้เชิงรุก (Active Learner) ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนได้สืบสอบ (Inquiry- Based Learning) ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) และ การทำโครงงานก่อนจบการศึกษา (Capstone Project) โดยเชื่อมโยงกับปัญหาใกล้ตัวในชุมชน พัฒนาทักษะหรือสมรรถนะที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ ทักษะ

ในการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สิ่งสำคัญอีกประการ คือ การเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความคิดเติบโต (Growth Mindset) เชื่อว่าตนเองสามารถพัฒนาได้

แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้สู่การยกระดับผลคะแนน PISA

การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นหัวใจของการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้กับการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กัน โดยมีการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Formative Assessment) ในระหว่าง การจัดการเรียนรู้ เพื่อชี้จุดดี จุดด้อยของผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และการนำข้อมูลมาพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ (จันทิมา ปัทมธรรมกุล, 2566)

การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Formative Assessment) เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีขั้นตอนในการประเมิน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท)., 2567) ดังนี้

1. ชี้แจงจุดมุ่งหมายและเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ ก่อนเริ่มการเรียนรู้ทุกครั้งผู้สอนควรให้ข้อมูลในการเรียนรู้ ประกอบด้วย กระบวนการ สื่อ แหล่งเรียนรู้ และภาระงาน รวมถึงเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ บทบาทสำคัญของผู้สอนในขั้นตอนนี้ คือ การสร้างแรงจูงใจ ชี้ให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และเป้าหมายของการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

2. ตีความและกำหนดหลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การใช้คำถาม การสังเกต พฤติกรรม การเขียนสะท้อนความคิด การประเมินการปฏิบัติ การประเมินตนเอง การประเมินโดยเพื่อน และการประเมินด้วยผลงาน เป็นต้น การตีความและกำหนดหลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ จะนำไปสู่การวางแผนรูปแบบ วิธีการ และช่วงเวลาในการรวบรวมหลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการค้นหาหลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ควรทำเป็นระยะ ๆ โดยเลือกวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และบริบทที่แตกต่างกัน

3. ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ในการให้ข้อมูลย้อนกลับเกิดขึ้นร่วมกับการพิจารณาจุดประสงค์ของบทเรียน ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพจะช่วยชี้แนะการเรียนรู้ ชี้จุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหา มีความเข้าใจในเหตุผลและวิธีการปรับปรุงการเรียนรู้ของตัวผู้เรียนเอง โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับสามารถทำได้ทั้งการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยผู้สอน เพื่อน และตัวผู้เรียนเอง

4. ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ในขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลจากหลักฐานร่องรอยการเรียนรู้และข้อมูลย้อนกลับมาพิจารณา เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถบรรลุ

เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ โดยการปรับปรุงการเรียนการสอนของผู้สอน และช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ของตัวเอง

ผลคะแนน PISA ของประเทศไทย พบผู้เรียนที่มาจากกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬารักษ์ราชวิทยาลัยมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนสิงคโปร์ ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 58 จาก 81 ประเทศ และมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD พบปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ได้คะแนนน้อย นั่นคือ ผู้เรียนไม่คุ้นชินกับข้อสอบในลักษณะเช่นเดียวกับข้อสอบ PISA ที่เน้นการแก้ปัญหา การนำแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวทาง PISA สู่การประเมินในชั้นเรียนจึงมีความสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ สมรรถนะ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเพื่อให้ผู้เรียนมีความคุ้นชินกับข้อสอบในลักษณะนี้ สำหรับแนวทางการนำการประเมินแบบ PISA สู่การประเมินในชั้นเรียน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท), 2567) สามารถทำได้ดังนี้

1. การนำระบบออนไลน์ข้อสอบ PISA ที่ทาง OECD อนุญาตให้เผยแพร่ ไปใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนได้รู้จักระบบออนไลน์ข้อสอบ PISA และฝึกทำข้อสอบ PISA ที่อยู่ในระบบด้วยตนเอง หรือนำข้อสอบ PISA ไปใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้ทำข้อสอบ PISA ในสถานการณ์ที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในช่วงนั้น ๆ นอกจากระบบออนไลน์ข้อสอบ PISA ที่ทาง OECD อนุญาตให้เผยแพร่แล้ว ยังมีระบบออนไลน์ข้อสอบ PISA-Like ที่พัฒนาขึ้นโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้ผู้เรียนได้ทดลองทำข้อสอบตามแนวทาง PISA เพื่อวัดระดับความรู้ของตนเองในเนื้อหาที่สอดคล้องกับสิ่งที่กำลังเรียนรู้ในท่อนั้น

2. การนำสถานการณ์และคำถามของข้อสอบ PISA ไปสอดแทรกระหว่างการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนในเนื้อหาที่สอดคล้องกัน หรือให้ผู้เรียนฝึกทำข้อสอบ PISA ในท้ายชั่วโมงเรียนหลังจากการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกันอภิปรายเพื่อเฉลยคำตอบ ซึ่งผลจากการร่วมอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้

3. การนำสถานการณ์และคำถามของข้อสอบ PISA มาออกแบบและจัดกิจกรรมเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม และตอบคำถามจากข้อสอบ PISA โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันอภิปรายเพื่อเฉลยคำตอบของคำถาม จากการทำกิจกรรมนี้ผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ โดยใช้ความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะกระบวนการในการแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จ

4. การนำสถานการณ์และคำถามของข้อสอบ PISA มาดัดแปลงเป็นการทดลองเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยเฉพาะการทดลองในวิชาวิทยาศาสตร์ ให้ผู้เรียนได้นำความรู้มาใช้ในการลงมือปฏิบัติจริง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ และทักษะการคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และแยกแยะจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการทดลอง โดยผู้สอนมีหน้าที่ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ อาจใช้การตั้งคำถามระหว่างการทดลองเพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

และสามารถคาดคะเนผลการทดลองได้ ซึ่งจากกิจกรรมการทดลองนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้านต่าง ๆ โดยหลังจาก การทดลองสามารถนำข้อสอบ PISA ให้ผู้เรียนทำ เพื่อประเมินผล การเรียนรู้และทักษะของผู้เรียนได้อีกด้วย

5. การนำข้อสอบที่เคยใช้ประเมินในชั้นเรียนมาพัฒนาให้เป็นข้อสอบตามแนวทาง PISA เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้มากขึ้นในการแก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบ

กล่าวโดยสรุปคือ การประเมินผลการเรียนรู้สู่การยกระดับผลคะแนน PISA ให้ความสำคัญกับการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Formative Assessment) ระหว่างการจัดการเรียนรู้ เพื่อชี้จุดดี จุดด้อยของผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และการนำข้อมูลมาพัฒนาปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ สำหรับการนำข้อสอบ PISA เข้าสู่ชั้นเรียนทั้งการนำมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเรียนรู้ และ การนำมาประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนมีความคุ้นชินกับข้อสอบ PISA มากขึ้น

แนวทางการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อยกระดับผลคะแนน PISA

หลักในการนิเทศการศึกษา เริ่มจากสภาพปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และสามารถประเมินได้ ตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล เพื่อหาทางช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้วย การแสวงหาแนวทาง การสร้างสรรค์ รวบรวมแหล่งวิทยาการ ส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู ปรับปรุงและส่งเสริมเจตคติและข้อคิดเห็นของครูให้ถูกต้อง สร้างความสัมพันธ์อันดีในหมู่คณะครู และส่งเสริมความรู้สึกรักพึงพอใจและความอบอุ่นใจให้แก่ครู โดยการนิเทศการศึกษาควรใช้เครื่องมือและวิธีการที่ไม่ซับซ้อน และไม่มีพิธีรีตอง (ศุภิทธิย์ ตาลพันธ์และเอกราช ไชยิตพิมานเวช, 2565)

จุดมุ่งหมายสูงสุดของการศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะ ที่เหมาะสม เตรียมความพร้อมสำหรับการดำรงชีวิต และการทำงานในอนาคต ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยผลคะแนน PISA การยกระดับผลคะแนน PISA ของผู้เรียน และการพัฒนาผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมองรอบด้าน ทำ ความเข้าใจในความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งหมด ที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งระบบ ซึ่งการพัฒนาการศึกษาด้วยการบริหารการนิเทศด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยใช้กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) (Abdullah, Malek and Aziz, 2023) มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis)

ดำเนินการจัดประชุมศึกษาผลคะแนน PISA ระดมความคิดเห็น และร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ สมรรถนะ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และยกระดับผลคะแนน PISA โดยการประชุมขับเคลื่อนด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. ขั้นวางแผนการจัดการเรียนรู้ (Plan)

2.1 สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้วางแผน ครูผู้ร่วมคิด และครูผู้ชี้แนะในการปรับปรุงหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.2 ร่วมกันปรึกษาหารือ ระดมความคิด วางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้น การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เช่น การจัดการเรียนรู้แบบ Project Based Learning, Problem Based Learning และ Capstone Project เป็นต้น การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับปัญหาใกล้ตัวในชุมชนจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำการประเมินแบบ PISA สู่การประเมินในชั้นเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนคุ้นชินกับข้อสอบแบบ PISA มากขึ้น

2.3 จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ วัสดุ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนรู้ตามแผนการจัด การเรียนรู้ที่ออกแบบไว้

3. ขั้นปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do & See)

ครูผู้สอนนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ร่วมกันจัดทำไปจัดการเรียนรู้ โดยมีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมสังเกตการณ์ และครูผู้สอนทำการบันทึกหลังสอน

4. ขั้นสะท้อนความคิด (Reflect)

ข้อมูลที่ได้มาจากการสังเกตการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ร่วมกันจัดทำ โดยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกันสะท้อนความคิดเกี่ยวกับความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งแนะนำวิธีการแก้ปัญหา และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในการสะท้อนความคิดเน้นการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันแบบกัลยาณมิตรเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ทางความคิด

5. ขั้นปรับปรุงใหม่ (Redesign)

ข้อมูลจากการสะท้อนความคิดหลังการจัดการเรียนรู้ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ร่วมกันปรับปรุง และพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ใหม่ เพื่อนำไปทดลองใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไป จนกว่าจะมั่นใจว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ในระดับที่ดีที่สุด

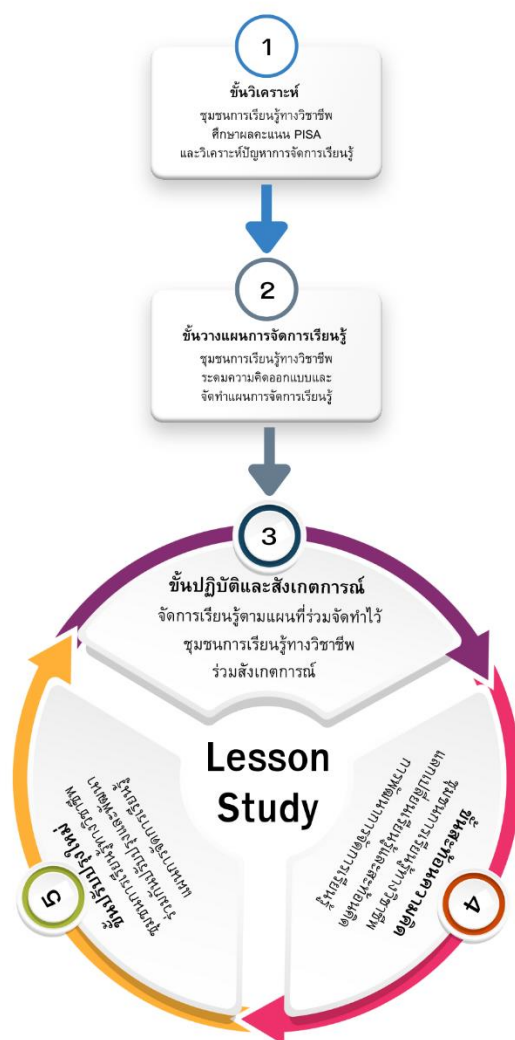
บทสรุป

การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล ซึ่งสะท้อนผ่านผลการประเมิน PISA ที่สูงขึ้น การขับเคลื่อน PLC ผ่านกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สังเกตการณ์ และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ นำไปสู่การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการพัฒนาความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย เชื่อมมั่นในศักยภาพของตน และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการข้อสอบ PISA ในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล ยังเป็นแนวทางหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับรูปแบบการประเมินตามบริบทสากล อันจะนำไปสู่การยกระดับผลคะแนน PISA ในภาพรวมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับผลคะแนน PISA ด้วยการบริหารการนิเทศภายใน สถานศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สรุปลงแผนภาพต่อไปนี้

การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้

โดยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ดัดแปลงจาก Abdullah, Malek and Aziz (2023)

เอกสารอ้างอิง

- กันต์ธร หิรัญลักษณ์ และ สมบูรณ์ บุศรีศิริรักษ์. (2565). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี. *วารสารบริหารการศึกษา มศว.*, 19(36), 102-113.
- ไกรยส ภัทราวาท. (2566). *วิเคราะห์ PISA 2022 และอนาคตทิศทางการศึกษาไทย Beyond 2025*.
<https://www.eef.or.th/article-pisa-2022-00/>
- ครูสภา. เสวนา เรื่อง ทิศทางการศึกษาไทย. (2567). <https://www.youtube.com/watch?v=A-ywolXl7fg&t=4318s>.
- จันทิมา ปัทมธรรมกุล. (2566). *การประเมินการเรียนรู้ (Learning Assessment)*.
<https://li.kmutt.ac.th/learning-assessment/knowledge/>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2566). ดันเหตุ "เด็กไทย" คะแนนสอบ PISA ต่ำ อ่านวิเคราะห์เข้าขั้นวิกฤติ.
<https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2746105>.
- นันทน์ภัส ชัยสงคราม. (2561). *การเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*
- มนีรัตน์ เย็นสวัสดิ์. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลขอนแก่น. *ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู*, 1(2), 169 – 193.
- มารุต พัฒนาผล. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการเรียนรู้ รายวิชา การโค้ชเพื่อการรู้คิด Module 8 การโค้ชเพื่อเสริมสร้าง Growth mindset ของผู้เรียน*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศจีทิพย์ ตาลพันธ์ และ เอกธราช โฆษิตพิมานเวช. (2565). การนิเทศการศึกษา. *วารสารมณีเชษฐาราม วัจจอมณี*, 5(2), 100 – 114.
- ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). *ผลการประเมิน PISA 2022 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2567). *แนวทางการส่งเสริมการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Formative Assessment) วิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในสถานศึกษา*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- _____. (2567). *แนวทางการนำการประเมิน PISA สู่การประเมินในชั้นเรียน*.
<https://www.youtube.com/watch?v=-FuNcunqhV0>.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. พริกหวานกราฟฟิค.
- Abdullah, Malek and Aziz. (2023). Professional Learning Community (PLC): Lesson Study as Learning for Teachers. *Journal of Learning and Educational Policy*, 3(2), 6–13.
- Becton Loveless. (2024). Understanding Active Learning: Strategies and Benefits.. <https://www.educationcorner.com/active-learning-guide/>.
- Matichon Online. (2566). ชัชชาติ ห่วงผล PISA เด็กไทยต่ำ ทำต่างชาติเมินลงทุน ล้งยกระดับ การศึกษานักเรียน กทม. https://www.matichon.co.th/local/news_4320330.
- Policy Watch. (2567). คะแนน PISA แย่แย่ ปัญหามากกว่าเรื่องระบบการศึกษา. <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/education-6>.
- OECD. (2023). *PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>.